

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Naročnike za 4. številko Zvončka nam javite zanesljivo do 20. t. m.

Ne otopjevajmo pod pritiskom!

Z zadnjim dvanajstinskim finančnim zakonom nam je bila na nekam čuden, lahko bi rekli nemoralen način zvišana službena doba od 32 na 35 službenih let, ker nam pri 32 službenih letih ne priznavajo 15% v pokojnino.

Z novim dvanajstinskim finančnim zakonom nam je zopet zvišana službena doba, in sicer za pravico do penzije od 10 na 15 službenih let in obstojala je celo namera, da bi se zvišala službena doba s pravico do penzije na 25 službenih let. To se pravi, kdor oboli pred 25 službenimi leti, če tudi v službi, ne dobi nobene pokojnine.

Pa ne samo da nam zvišuje država službeno dobo, na drugi strani nam znižuje sistematično naše službene prejemke.

Z zadnjim finančnim zakonom nam je znižala naše prejemke s komorsko doklado ali davkom na pripravo, ki je bil zelo občuten za aktivno uradništvo, še bolj občuten pa za upokojence, katerim se je ta davek odtrgal prav v decembru, v enem samem obroku.

Z novim dvanajstinskim finančnim zakonom pa je bil napravljen zopet nov atentat na naše plače. Upeljala se je 4% penzijska doklada, torej nov davek in z njim novo znižanje naših plač za 4%.

Ni nam država še izplačala dolžnih razlik od oktobra 1923 do maja 1924. Stanovanja so se v neznosno višine zvišala in država je pričela učitelstvu odtrgavati celo od plače vrednost naravnih stanovanj, ki jih dajejo učitelstvu občine. Mesto da bi se stanarina v zmislu činovniškega zakona zvišala, se znižuje redni prejemki z raznimi davki vedno bolj in bolj.

Občuten udarec nam je bil zadan zopet z odločbo, da se povišice položajne plače ne bodo izplačevale od dneva zapalosti, temveč od dneva podpisa dekret-

ta, s čimer bo učiteljstvo zopet izgubljalo svoje prejemke — ne po lastni krivdi, temveč češče po krivdi naše birokratske uprave.

Neurejeno je tudi vprašanje povrnitve selitvenih stroškov, če kdo dobi službo po razpisu. V večini hrvatskih pokrajin naše države se selitveni stroški ob takih prilikah izplačujejo, pri nas se je to ukinilo, ker se je potreboval denar za preganjanja učiteljstva po čl. 71. čin. zak.

Že z osebno dohodnino in invalidskim davkom so se naši dohodki občutno znižali, sedaj so nam še prejemke znižali s komorsko doklado za 4%, s penzijskim davkom za 4% in celo upokojencem za 3%.

A tudi to jim še ni dovolj. Življenjske razmere so vedno slabše, vse je vedno dražje, pri tem nam pa pripravljajo zopet novo znižanje naših plač za 10%, odnosno celo 20% z novim finančnim zakonom k rednemu budgetu za leto 1926/27, in sicer to pot ne s kakim davkom, temveč z direktnim znižanjem naših rednih prejemkov.

In če pogledamo pri tem naše vrste, vidimo, da z občudovanja vredno ravnodušnostjo prenašamo udarec za udarec, da se ne zganemo in otopjevamo od dne do dne pod novimi pritiski vedno bolj.

Zato moramo zaklicati vsem našim okrajnim učiteljskim društvom in članom: Ne otopjevajmo pod pritiskom! Zganimo se v organizaciji, delajmo v njej in usposobimo jo, da bo zmožna se sklicevati na delo svojega članstva in stanu ter na podlagi tega zahtevati naših pravic; dvignimo vse vrednote, ki jih kot stan lahko nudimo, da bomo postali jaka sila, preko katere se ne bo moglo iti in da bomo s potenciranjem naših notranjih vrednot ubili nemoralno, ki je zavladata v našem pravu!

Zahteve učiteljstva predložene ministru prosvete.

(Prema odluci V. Glavne Učiteljske Skupščine U. J. U. držane 28. i 29. avgusta t. g. u Subotici ove je zahteve i resolucije Udr. Jugoslov. Učiteljstva podneo Izvršni odbor g. Ministru Prosvete u izvodu.)¹

Solski zakon.

Narodno prosvetovanje je jedan od najglavnijih činilaca narodnog života, bez koga se ne da zamisliti ni dobar privredni život. Bez dobro uređene prosvete nema ni dobre vojske ni samouprave u zemlji. Samo prosvetljen narod može

napredovati i izdržati konkurenciju u velikoj svet-skoj kulturnoj utakmici i održati svoju nacionalnu egzistenciju.

¹ Te resolucije priobćujemo šele sedaj, ker so izšle tudi šele sedaj v »Narodni Prosveti«. — Uredništvo.

LISTEK.

DR. TOMAŽ ROMIH:

Boj za slovenske šole pred več kot štiridesetimi leti.

V mariborskem učiteljskem društvu se je načelo vprašanje, ali se naj upelje v osnovno šolo tudi nemščina.

Marsikoga boče morda zanimalo, kakšno stališče je zavzelo v tej zadevi slovensko učiteljstvo v navedeni dobi. Zato podam sledeči odlomek svojih spominskih zapiskov.

Ob mojem prihodu v Ptuj leta 1876. je vladalo v narodnem oziru pravo mrtvilo. To je bila pač posledica nemških zmag na Francoskem. Zbudila se je nemška pohlepnost po svetovnem gospodstvu. Hoteli so priti po kopnem do Sredozemskega morja in potem dalje in dalje. Na tej poti smo jim bili Slovenci kot prvi na poti. Ako hočejo Nemci svoji cilj doseči, morajo Slovenci kot narod izgniti. In Avstrija je bila poslušna dekla velenemške propagande. Osnovana so bila vsnemška propagandna društva: Nemški Schulverein, Südmark, razni Turn-Gesangs-, Kazinovereni.

V vsakem spodnještajerskem mestecu, trgu, pa tudi po nekaterih vaseh, je

bilo vsaj eno, pa tudi več teh društev. Vsenemško uradništvo je bilo v službi velenemške propagandne ideje. Ne smemo se torej čuditi, da je narodno navdušenje iz taborskih časov začelo pojemati, in da je le še kot majhna iskra tlela še tu pa tam, čakajoča ugodnega trenutka, da zopet vzplamti.

Na ptujski petrazrednici, kamor sem prišel za pomožnega učitelja in katero je obiskovalo gotovo tri četrtine slovenskih učencev, je bil učni jezik nemški, slovensčina se ni niti kot predmet učila. V okoliške šole, tudi enorazrednice, so šli nemščino. V učiteljskem društvu so bila vsa predavanja nemška, nemški so bili tudi zapisniki, ravno tako pri uradnih konferencah. V čitalnico ni skoraj nihče zahajal. Skoraj vsi čitalničarji so bili včlanjeni tudi v Kazino, in Männergesangs-Verein, kamor so hodili prepevat in se razveseljevat. Občevalni jezik je bil skoraj izključno nemški.

Ko sem se v Ptuj dobro udomačil in ko sem napravil leta 1876. svojo učiteljsko maturo v Mariboru, usposobljenostni izpit za ljudsko šolo v Gradcu, in ko sem bil leta 1879. imenovan stalnim podučiteljem, sem začel delovati tudi izven šole. Seznanil sem se pa tudi natančno s šolskimi postavami in sem preštudiral vse pedagoške klasike, kar jih je bilo takrat dobiti. V Ptujskem učitel-

stoga je Zakon o uredenju Osnov. nastave i škole jedan od vrlo značajnih zakona za budućnost narodnu i državnu.

V. Glavna Učitelj. Skupščina žali, što se za punih 6 god. od oslobođenja i ujedinjenja našega naroda nije moglo dospeti, da se donese jedan jedinstveni Zakon o Uredenju Nar. Škole i prosvete, te toliko značajne grane narod. života za novu državu, nego se još u pojedinim pokrajinama upravlja po zastarelim zakonima i propisima prošloga režima.

Pozdravljajući korake merodavnih faktora, da reše pitanje donošenja jedinstvenoga Zakona o narod. školama i raspoloženje Nar. Skupščine, da se taj zakon reši, u narednom sazivu Učiteljska Skupščina posle svestranog pretresa svih odredaba u podmetom projektu, pobudena je da izjavi ovu rezoluciju:

Osnov. principi, koji treba da budu zastupljeni u jednom dobrom zakonu o nar. školama jesu ovi:

Temeljne zahteve prosvete.

Nar. Škola treba da bude u prvom redu nacionalna i da vaspitava u duhu državnoga i narod. jedinstva; treba da bude državna — jedinstvena za celu zemlju, demokratska, pristupačna svima slojevima društvenim, da je slobodna od svakog uticaja i predrasuda i da služi samo saznanju istine i pravde.

Nar. Škola treba da je, moderna savremena duhu i težnjama današnje nauke i opšteg kulturnog progressa; da odgovara prilikama i potrebama naroda i života našega. Uzgajanjem celokupnoga naroda, ona će upućivati članove njegove, da shvate potrebe zajednice i svoj položaj u društvu tako, kako će kao moralni članovi aktivno učestvovati u društvenom radu na ostvarenju ideala narodnih.

Narodna Škola treba da u vaspitnom sistemu s drugim školama i ustanovama za prosvetovanje čini jednu celinu, jedan sistem, u kome će se od porodice pa dok vaspitanik ne izađe u svijet ogledati jedna težnja i jedan pravac.

Nar. Osn. Škola treba da ima svoju organizaciju i nastavu udešenu po pedagoškim principima, da je osigurana državnom potporom u pogledu izdržavanja, da je potpuno emancipovana od svih uticaja sa strane, da ima materijalno obezbeđene nastavnike sa tačno određenim pravima i dužnostima njihovim. Stručni i stalni nadzor kao i savetodavna tela i ustanove, koje idu uz osnov. nastavu, treba da su u rukama ljudi iz učiteljskih redova. Tako bi se osigurao pravilan razvitak školskog života i stvorile povoljne prilike za pravilan nastavni rad.

Sodelovanje pri izdelavi projekta.

Jedan školski Zakon konstruisan na ovim osnovama zadovoljio bi idealno i zahteve savremene pedagoške nauke i praktične potrebe narodnoga života.

Ali za izradu ovakvoga jednog zakona treba više i svestranije studije i saradnja i drugih činilaca narod. života, više vremena i podataka nego što je to dosad bilo. Medutim prilike i preko potreba izjednačenja dosadašnjih zakona nasledenih iz predašnjih vremena neodstupno zahtevaju, da se donese što pre jedinstven zakon za narodne škole, ma on i kraće vreme trajao.

Za učiteljsko stalnost.

Današnji projekt Zakona o nar. školama ima vrlo dobrih strana, i zadovoljio bi u mnogome

napred istaknute principe, ako se u ni' unesu izmene i dopune Šir. Glav. Odbora Udruženja Jug. Učiteljstva, kojima se bolje zametne urednije pohađanje škole, brže podizanje školskih zgrada, sigurnije izdržavanje škola, stalnost učiteljska i pravni položaj njihov.

Stalnost učitelja, koja u mnogome uslovljava uspešan rad u školi i kulturni uticaj učiteljev u mestu i okolici treba da je od prvoga dana učiteljeve službe.

Izvršni Odbor dostavljajući Vam, Gospodine Ministre, ovu rezoluciju V. Učiteljske Skupščine molim Vas, da izvolite proučiti i usvojiti podnete Vam »izmene i dopune« Šir. Glav. Odbora Udruž. Jugoslov. Učiteljstva na podneti projekt Zakona kole je V. Učitelj. Skupščina u svemu primila, i nastati kod Narodne Skupščine i drugih merodavnih faktora, da se one unesu u zakon i tako osiguraju školi i učiteljstvu povoljnije prilike za napredovanje, a u interesu narodnog prosvetiva- nja i bolje budućnosti.

Prilog 2 primerka »Izmene i dopune«. (Ga ni prešlo uredništvo.)

Učiteljska izobrazba.

Zahtev u pogledu produžnog učiteljskog obrazovanja i reorganizacije Učitelj. Škola.

1. Učiteljsko obrazovanje treba da se izvrši ili u zasebnom pedagoškom fakultetu na Univerzitetu ili u Pedagoškoj akademiji, ravnopravnoj visokim školama. Za to studiranje pret- hodnu spremu daje jedino Učiteljska Škola.

2. Da bi Učitelj. Škole mogle spremiti kandidate za to produžno više pedagoško studiranje, potrebno je da se i sadašnje Učit. Škole preurede i to:

a) Zakonom jednoobrazno u celoj državi izvesti uredenje Učiteljskih Škola;

b) Na osnovi toga zakona da se izradi jedinstveni nastavni plan i program (kolo do sada nije postojao) uz mišljenje i saradnju svih stručnih lica u zemlji;

c) Da se pohođenje Učiteljskih Škola produži na pet godina tako, da se petna godina računa kao prva godina visokoga studiranja na Univerzitetu ili Pedagoškoj Akademiji;

d) Da bi se do takvoga uređenja i (svršenim) ducina dopušta se studiranje fil. fakulteta), učiteljskog obrazovanja došlo, kao i do valjanih nastavnika Učitelj. Škola treba svake godine po nekoliko svršenih maturanta poslati na studiranje na stranu a u isto vreme omogućiti, da maturanti sa Učitelj. Škola mogu kao redovni učenici studirati svoju struku na našem univerzitetu.

3. Da se odmah ukinu sva pedag. odeljenja uz srednje škole.

4. Da se za Učiteljske Škole podignu takve zgrade koje će potpuno odgovarati svojoj svrsi.

5. Učiteljske Škole treba da imaju valjano uređene učebnice.

6. Učiteljske Škole neka se otvaraju u većim kulturnim centrima.

Penzija s 15 % pri 32 služb. letih.

U čl. 31. Zak. o činov. i drž. službenicima stoji da: Činovnici posle navršene 35. godina službe pri penzionisanju zadržavaju i pravo na 15 % uvećane osnov. plate, ako to nije drukčije regulisano spec. zakonom.

Učitelji i profesori po spec. zakonima dobijaju punu penziju posle navršene 30. i 32. godine. To je glav. kontrola spojila penzionisanim profesorima i učiteljima sa 30 i 32 god. pravo na ovih 15 % uvećane plate.

Nace Križman — šestdesetletnik.

Nace, kaj je mogoče? Pa bo že res, ker navaja znani Tvoj življenjski in stanovski drug A. U. v »Učiteljskem Listu«, da si zagledal luč sveta dne 11. decembra 1865 v Dornbergu, v zemljskem raju vinorodnih gor, v čarobnem obilježju nesmrtnih pesnitev našega goriškega slavčka. Po zdravj krepki telesni konstituciji in vedno vedrem temperamentu — jasen odsev solčne Goriške — bi te cenil mnogo mnogo mlajšega. Zdi se mi kakor včeraj, predvčerajšnjem, ko si stalno prihajal na naše učiteljske skupščine, dobre volje in poln optimizma.

Spomini na dragega Nacea segajo daleč nazaj v ono dobo, ko je bilo učiteljstvo celokupne Slovenije organizirano v »Zavezi jugoslovenskih učiteljskih društev«. Kakor vsemu v »Zavezi« včlanjenemu učiteljstvu, bile so tudi našemu Naceu zvezde vodnice: zvesto tovarištvu, dosledna narodnost in neupogljiva naprednost. Bil si najboljši med dobrimi. Zato Te je volilo učiteljstvo skozi dolga leta članom upravnega odbora organizacije. Z nami si živel, z nami si trpel, z nami si se veselil ob vseh uspehih in neuspehih vse do takrat, ko so nam razdelili rodno grudo, ko se je po višji sili moral razstati brat od brata, tovariš od to-

(Dalje prih.)

„Božična pravljica“, mladinska igra „Šolski oder“, glej Prosveto!